

Krachtig krimpen

Is het Voortgezet Onderwijs klaar voor krimp?

Henk van der Esch, 16 april 2019

Krimp-CV

Henk van der Esch

- Initiator tot Achterhoek VO (2008 t/m 2010)
- Bestuursvoorzitter Achterhoek VO (vanaf 2011 tot heden)
- Lid en voorzitter themagroep onderwijs van het Nationaal Netwerk Bevolkingsdaling (sinds 2009)
- Lid en voorzitter werkgroep Krimp & Ontgroening van de VO-raad (sinds 2012)
- Krimpspreker op conferenties (sinds 2010)
- Adviseur Regionale Samenwerking, VO-raad (sinds oktober 2018)

Demografische ontwikkeling

Wat is er aan de hand?

- Bevolkingsontwikkeling is de som van
 - Natuurlijke aanwas (geboorte/sterfte)
 - Migratiesaldo

jaar	Aantal kinderen per vrouw in Nederland
1960	3,1
1970	2,5
Vanaf 1975	1,6-1,8
'Nodig'	2,1

Sinds '75: elke generatie vrouwen telkens kleiner dan de vorige

Getallenvoorbeeld

1000 vrouwen kregen in 1975

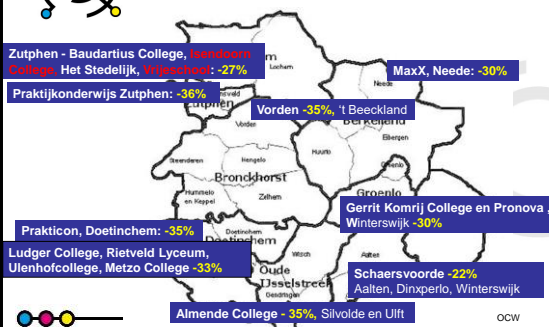
- **850** dochters en tussen 2000 en 2005
- **723** kleindochters die omstreeks 2030 voor
- **614** achterkleindochters zorgen

Krimp stopt dus niet noch stabiliseert noch ontziet stedelijke gebieden, tenzij het geboortecijfer 2,1 of hoger wordt of migratie compenserend is, *waarover de meningen verschillen.*

Percentages: prognose 2015

Levensverwachting: Groenlo, Marsum, Lelystad, Borsari, Staring College, Doetinchem, Borsari, AOC 75-80%

- Zutphen - Baudartius College, **Wassenaars College, Het Stedelijk, Alpeveen: -27%**
- Praktijkonderwijs Zutphen: **-36%**
- Vorden **-35%**, Beeckland
- Groenlo
- Gerrit Komrij College en Pronova, Winterswijk **-30%**
- Prakticon, Doetinchem: **-35%**
- Ludger College, Rietveld Lyceum, Ulenhofcollege, Metzco College **-33%**
- Schaersvoorde **-22%**, Aalten, Dinxperlo, Winterswijk
- Almende College - **35%**, Silvolde en Ulf
- MaxX, Needs: **-30%**

ocw

Huidige ontwikkeling Achterhoek

- 2015-2018: in drie jaar 14% daling van het aantal brugklassers
- 2019: omstreeks 10% daling van het aantal brugklassers
- En dat alles zonder concurrentie-effecten

Leeftijdsoopbouw, naar gemeente (2018)						
	0 jaar	1 jaar	5 jaar	10 jaar	15 jaar	0/15 jaar
Altten	218	237	268	338	342	-36%
Brummen	168	160	181	206	263	-36%
Doesburg	88	59	95	95	129	-32%
Doetinchem	539	531	560	628	724	-26%
Lochem	221	241	302	376	470	-53%
Voorst	198	216	263	279	320	-36%
Winterswijk	235	257	252	331	366	-36%
Zutphen	396	368	442	570	636	-38%
Oude IJsselstreek	294	313	368	433	573	-49%
Oost Gelre	272	253	262	328	423	-36%
Berkelland	318	351	378	479	579	-45%
Bronckhorst	228	239	298	379	547	-58%
Montferland	310	277	288	346	462	-33%
Totaal	3.485	3.502	3.957	4.789	5.834	-40%

Bron: CBS, bevolking 1.1.2018 | bewerking MOOZ

Verantwoordelijkheid Achterhoek VO

- Een zo dekkend en divers mogelijk netwerk van zo kleinschalig en thuisnabij mogelijke onderwijsvoorzieningen van goede kwaliteit.
- (Bestuurlijk geborgde) gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor de Achterhoekse onderwijskaart.
- Dus intensieve transitieprocessen:
 - Van 3 naar 2 in Doetinchem
 - Van 2 naar 1 in Zutphen
 - Samenwerkingsoriëntatie Oost-Achterhoek
 - Samenvoeging vmbo-gebouwen Oude IJsselstreek

Leidraad aanpak Achterhoek VO

- Stop totaal met concurreren
- Werk hartelijk samen aan oplossingen
- Vind nooit het voortbestaan van een instituut belangrijk
- Laat altijd de toekomst van goed onderwijs en een breed onderwijsaanbod leidend zijn
- Behoud én vernieuw
- Richt een veranderingsproces in met grote betrokkenheid en inbreng van medewerkers, ouders, leerlingen, basisonderwijs en omgeving

Vershil PO-VO

Primair Onderwijs

- Heeft een dicht-bij-huis-traditie
- Overzichtelijk in
 - Onderwijsaanbod
 - Onderwijsorganisatie
 - Bevoegdheden
 - Structuur
- **Kent de kleinscholentoeslag!**
- Kan de krimp economisch relatief lang opvangen

Voortgezet Onderwijs

- Afstanden 'mogen' wat groter zijn
- Complexe fijnmazigheid in
 - Afdelingen
 - Jaarlagen
 - Profielen en sectoren
 - Vakkenpakketten
 - Bevoegdhedenstructuur voor alle verschillende vakken (itt MBO)
- Kent **GEEN** kleinescholentoeslag
- Heeft een **relatief grote schaal nodig om economisch te bestaan**
- Krimp heeft snel een groot effect
- Belemmerende wet- en regelgeving (nog steeds)

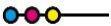
Wettelijk kader (VO)

- Gemeente is verantwoordelijk en krijgt geld voor onderwijs-huisvesting (ca. 500 euro per leerling die in die gemeente naar school gaat)
- Geld komt in de gemeentelijke lumpsum en is niet geoormerkt
- Schoolbestuur krijgt geld voor verrichten van groot onderhoud
- Wat te doen, als nieuwbouw wordt gewenst? Betaalt de gemeente (nieuwbouw) of het schoolbestuur (ingrijpende renovatie)?
- Veel gemeenten hebben het jaarlijkse overschot niet gereserveerd
- En onderhandelen met schoolbesturen over een bijdrage aan de bouw

Misverstanden over bouw

- "In een krimpende markt moet je nooit een nieuw gebouw gaan neerzetten"
- "Pas het huidige gebouw maar aan, want dat is renovatie en dus voor rekening van het schoolbestuur"
- "In de t-5-maanden-systematiek houdt een schoolbestuur in een krimpende markt geld over."
- "Renovatie is altijd goedkoper dan nieuwbouw"
- "De gemeente heeft volledige bestedingsvrijheid en mag ervoor kiezen om het geld dat ze voor onderwijshuisvesting ontvangt volledig aan andere zaken uit te geven"

Intussen bij de schoolbesturen

- Besturen komen in structurele overlevingsnood
- Exploitatie is moeilijk(er) rond te krijgen
- Breedte onderwijsaanbod is lastig vol te houden
- Er zijn (hoge) transitiekosten
 - Kosten van boventaligheid in vaste dienst
 - Kosten van extra faciliteren medewerkers voor de transitie
 - Kosten van leegstand
 - Kosten van versnelde afschrijving

Gebouwen Achterhoek VO

- Aalten: nieuwbouw van de hoofdlocatie (toekomst)
- Berkelland: vernieuwbouw praktijkonderwijs (2016)
- Doetinchem: (ver)nieuwbouw (toekomst)
- Oude IJsselstreek: nieuwbouw vmbo (2020)
- Vorden, gemeente Bronckhorst: volledige nieuwbouw (toekomst)
- Winterswijk: volledige nieuwbouw (2012)
- Zutphen: nieuwbouw vmbo (toekomst)

Een deel van de gemeenten probeert het schoolbestuur zoveel mogelijk te laten bijdragen, andere gemeenten willen een zo groot mogelijke bijdrage van het schoolbestuur.

Hoofdpijnen convenant

Op 14 december 2016 gesloten door PO- en VO-raad en VNG, leidend tot wetswijziging:

- Gemeenten en schoolbesturen stellen gezamenlijk een meerjarig Integraal Huisvestingsplan (IHP) op, waarover Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) gevoerd wordt en dat in de plaats treedt van de bestaande jaarcyclus. Daarmee krijgt het IHP een wettelijke status.
- Renovatie wordt als voorziening in de wet opgenomen.
- Schoolbesturen stellen verplicht een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) op waarin onderhoudswerkzaamheden en te besteden middelen zijn aangegeven.
- Het investeringsverbod als beschreven in de Wet op het Primair Onderwijs (WPO) wordt aangepast en versoepeld.

Drie bijzonderheden (1)

- 'Renovatie is een grootschalige en integrale aanpak van een bestaand schoolgebouw waarmee de levensduur verlengd wordt met ten minste 25 jaar en het gebouw (weer) voldoet aan de functionele eisen en kwaliteitseisen zoals geformuleerd in het IHP (en ten minste aan vigerende eisen van het Bouwbesluit).

Deze aanpassing beëindigt de stelling: "renovatie is voor rekening van het schoolbestuur".

Drie bijzonderheden (2)

Financiering nieuwbouw en renovatie:

- De basis, waarin het normatieve niveau (wettelijke minimumeisen Bouwbesluit) wordt gefinancierd door de gemeente. Dit is het geval bij eerste nieuwbouw, dan wel bij vervangende nieuwbouw of renovatie die het normatieve niveau niet overstijgt.
- De mogelijkheid van schoolbesturen om te investeren in een bovennormatief niveau, gericht op onderwijskwaliteit of exploitatieverlagende maatregelen.
- De mogelijkheid tot vrijwillige overeenstemming tussen schoolbestuur en gemeente tot het vervoegd realiseren van een voorziening, vervangende nieuwbouw of renovatie, al dan niet voorzien van bovennormatieve kwaliteit in combinatie met een investeringsbijdrage van het schoolbestuur.

Drie bijzonderheden (3)

Het convenant laat krimp onbenoemd.

Rapport commissie Dijkgraaf

- Commissie deed onderzoek naar welke maatregelen nodig zijn in verband met daling van het aantal leerlingen in het VO
- Rapport kwam op 5 maart jl. uit
- Over huisvesting: "Van belang is dat de gemeente het beschikbare huisvestingsbudget zo nodig hiervoor volledig aanwendt. Overigens zij opgemerkt dat het onderwijs, zeker in krimpgebieden, ermee geholpen zou zijn als het onderwijshuisvestingsbudget geoormerkt zou worden."

Krachtig krimpen

Is het Voortgezet Onderwijs klaar voor krimp?

En zijn gemeenten dat met een realistisch VO-beeld?